Universitat Autònoma de Barcelona

2019/2020

L'espanyol d'Amèrica

Codi: 100610
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500248 Llengua i Literatura Espanyoles	OT	3	0
2500248 Llengua i Literatura Espanyoles	OT	4	0

Professor/a de contacte

Nom: Josep Maria Brucart Marraco

Correu electrònic: JosepMaria.Brucart@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: Sí

Prerequisits

Com que l'estudiant ha demostrat, mitjançant l'obtenció dels crèdits corresponents a les assignatures de formació bàsica i a les obligatòries, que ha adquirit les competències bàsiques, haurà de ser capaç d'expressar-se amb correcció oralment i per escrit. Per aquest motiu, les errades ortogràfiques i d'expressió que pugui cometre comportaran un descens de la puntuació en la qualificació final.

Les activitats pràctiques i els treballs presentats en l'assignatura hauran de ser originals i no s'admetrà, en cap circumstància, el plagi total o parcial de materials aliens publicats en qualsevol suport. L'eventual presentació de material no original sense indicar adequadament el seu origen comportarà, automàticament, la qualificació de suspens (0).

Així mateix, es considera que l'estudiant coneix les normes generals de presentació d'un treball acadèmic. Tot i això, el professor de l'assignatura pot donar normes específiques, en el cas que ho consideri necessari.

Objectius

L'assignatura "L'espanyol d'Amèrica" s'integra en la matèria *Variació i diacronia de la llengua espanyola* i forma part dels 54 crèdits optatius que l'estudiant ha de cursar en el tercer i quart curs del Grau de Llengua i Literatura espanyoles. Es tracta d'una de les assignatures corresponents a la menció de Llengua espanyola, reconeixement que s'assoleix si l'estudiant cursa com a mínim 30 dels 54 crèdits optatius entre les assigntures assignades específicament a la menció esmentada.

L'assignatura té com a objectiu descriure i analitzar les característiques lingüístiques de l'espanyol d'Amèrica en el context general de la llengua espanyola. Un cop cursada, els estudiants seran capaços d'identificar les principals variants americanes de l'espanyol, descriure els trets particulars de cadascuna d'elles i reconèixer exemples concrets, tant textuals com orals. També podran caracteritzar la situació lingüística dels diferents països americans i els contactes que l'espanyol hi manté amb altres llengües.

L'enfocament de l'assignatura és fonamentalment sincrònic, però s'inclouen al temari alguns aspectes històrics que han donat forma a les diferents varietats, així com les teories que s'han formulat per explicar les particularitats de les variants americanes enfront de les de l'espanyol europeu.

Competències

Llengua i Literatura Espanyoles

- Analitzar els principals fenòmens de variació lingüística de l'espanyol (variació històrica, geogràfica, social i pragmàtica).
- Demostrar que es coneix la història i el desenvolupament de la llengua espanyola, i identificar els principals períodes de la seva evolució i les característiques lingüístiques fonamentals daquests períodes.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Descriure la història de la formació de l'espanyol a Amèrica.
2. Distingir els trets generals de l'espanyol d'Amèrica.
3. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.
4. Identificar textos orals de diverses varietats de l'espanyol americà.
5. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
6. Resoldre problemes de manera autònoma.
7. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

1.-Breu història de l'expansió de l'espanyol en Amèrica. Les hipòtesis sobre la formació de l'espanyol americà. La situació actual de l'espanyol en Amèrica. Les varietats principals del'espanyol americà. Mapes lingüístics i legislacions dels diferents països. El nom de la llengua: espanyol, castellà i idioma nacional.

2.- Característiques generals de l'espanyol d'Amèrica. Aspectes fonètics i fonològics: vocalisme, 'seseo', 'yeísmo', 'rehilamiento', aspiració i altres fenòmens consonàntics. Morfosintaxi: pronoms possesius i personals, preposicions, temps verbals i perífrasis. Els sistemes de tractament: el 'voseo'. Fenòmens sintàctics. El lèxic: indigenismes i dialectalismes. La influència d'altres llengües europees (italià, portuguès, anglès i francès).

3.-L'espanyol d'Amèrica i la norma hispànica. La NGLE i el DPD. Els atles lingüístics i altres projectes sobre la variació en l'espanyol americà (norma culta, Varilex, etc.). Els diccionaris d'americanismes.

4.-La situació sociolingüística en l'Amèrica hispana. Els contactes entre l'espanyol i les´altres llengües americanes. La política lingüística dels països d'Amèrica. Els pidgins i criolls amb component hispànic.

5.-La influència americana en la història de la gramàtica espanyola: Bello, Sarmiento, Cuervo, Henríquez Ureña, Lenz. L'escola de Buenos Aires, l'Instituto Caro y Cuervo. L'escola antropològica mexicana. L'hispanisme nordamericà.

Metodologia

El aprendizaje de esta asignatura por parte del alumno se distribuye de la manera siguiente:

· Actividades dirigidas (35%). Estas actividades se dividen en clases magistrales y en prácticas y seminarios dirigidos por el profesor, en que se combinará la explicación teórica con la discusión de todo tipo de textos.

· Actividades supervisadas (10%). Se trata de tutorías programadas por el profesor, dedicadas a la corrección y comentario de problemas en los diferentes niveles de análisis lingüístico.

· Actividades autónomas (50%). Estas actividades incluyen tanto el tiempo dedicado al estudio personal como a la realización de reseñas, trabajos y comentarios analíticos, así como a la preparación de presentaciones orales.

· Actividades de Evaluación (5%). La evaluación de la asignatura se llevará a cabo mediante presentaciones orales y pruebas escritas.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teórico-práctiques	60	2,4	1, 2, 3, 4, 5, 7
Tutories programades	15	0,6	1, 2, 3, 4, 5, 7
Tipus: Autònomes			
Preparació de classes i proves	45	1,8	1, 2, 3, 4, 5, 7

Avaluació

Per a l'avaluació final es tindrà en compte la redacció d'un treball de curs individual o en equip (30%), una presentació oral a classe (20%) i una prova escrita presencial (50%). Les tres activitats són obligatòries. En cas excepcional, es podrà substituir la presentació oral per un treball curt de síntesi. Es considerà 'No presentat' tot estudiant que no presenti aquestes tres evidències d'avaluació. Per aprovar el curs cal haver obtingut com a mínim 5 punts sobre 10 en la mitjana de les tres activitats (un cop aplicada la corresponent ponderació) i com a mínim 4 punts sobre 10 en la prova escrita presencial. En el cas que no s'aconsegueixi aquesta nota mínima, l'estudiant podrà presentar-se a l'examen de recuperació.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Presentació oral a classe	20%	5	0,2	2, 3, 4, 6, 7
Prova escrita presencial	50%	10	0,4	1, 2, 4, 6, 7
Treball de curs individual o en equip	30%	15	0,6	1, 2, 3, 4, 5, 7

Bibliografia

- Albrecht, David, Virginie Baby-Collin, Delphine Desmulier, Marie-Carmen Macias, Clarissa Moreira Albercht, Alexis Sierra, Hervé Théry, Sébastien Velut (coords.) 2005. l'Amérique latine, Paris, Editions SEDES/CNED.
- Aleza Izquierdo, Milagros y José Mª Enguita Utrilla (coords.) 2010. La lengua española en América. Normas y usos actuales. Valencia: Universitat de València.
- Alonso, Amado 1953. *Estudios lingüísticos. Temas hispanoamericanos*, Madrid, Gredos.
- Alvar, Manuel (ed.) 1996. *Manual de dialectología hispánica. El español de América*, Barcelona, Ariel
- Alvar, Manuel 2000. América. La lengua, Valladolid, Universidad de Valladolid.
- Alvar, Manuel y Antonio Quilis 1981. Atlas lingüístico de Hispanoamérica, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- ASALE 2010. *Diccionario de americanismos*, Madrid, Santillana.
- Bethell, Leslie (ed.) 1991 [1986]. *Historia de América latina*, 12 volms., Barcelona, Crítica.
- Canfield, Delos Lincoln 1988. *El español de América: fonética*. Barcelona, Crítica.
- Centro Virtual Cervantes. Congresos de la lengua: http://congresosdelalengua.es/ o http://cvc.cervantes.es/obref/congresos
- Cestero Mancera, Ana Mª, Isabel Molina Martos y Florentino Paredes García 2006. Estudios sociolingüísticos del español de España y América. Madrid, Arco Libros.
- Cuervo, Rufino José 2012[12]. *Apuntaciones críticas sobre el lenguaje bogotano*, Bogotá, Instituto Caro y Cuervo.
- del Valle, José 2005. "La lengua, patria común: política lingüística, política exterior y post-nacionalismo hispánico", en: Studies on Ibero-Romance Linguistics Dedicated to Ralph Penny, Roger Wright and Peter Ricketts. Newark (Del): Juan de la Cuesta, 391-416.
- Fontanella de Weinberg, María Beatriz 1976. *La lengua española fuera de España. América, Canarias, judeo-español*, Buenos Aires, Paidós.
- Fontanella de Weinberg, María Beatriz 1992. *El español de América*, Madrid, Mapfre.
- Fontanella de Weinberg, María Beatriz 1999. "Sistemas pronominales de tratamiento usados en el mundo hispánico", en: I. Bosque & V. Demonte (eds.), *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa-Calpe, cap. 22: 1399-1425.
- Frago, Juan Antonio 1999. *Historia del español de América. Textos y contextos,* Madrid, Gredos.
- Frago, Juan Antonio 2010. *El español de América en la Independencia*, Santiago de Chile, Taurus.
- Frago, Juan Antonio & Franco, Mariano 2001. *El español de América,* Cádiz, Universidad de Cádiz.
- García Mouton, Pilar 2003. *El español de América, 1992*, Madrid, CSIC.
- Granda, Germán de 1994. Español de América, español de África y hablas criollas hispánicas. Cambios, contactos y contextos, Madrid, Gredos.
- Gutiérrez-Rexach, Javier (ed.) 2016. *Enciclopedia de Lingüística Hispánica*, vol. 2. Nueva York/Londres, Routledge.
- Haensch, Günther 2001. "Español de América y español de Europa (1ª parte)" Panace@ Vol. 2, nº 6, diciembre, pp. 63-72.

http://www.medtrad.org/panacea/IndiceGeneral/n6_G_Haensch.pdf

- Haensch, Günther 2001. "Español de América y español de Europa (2ª parte)" Panace@ Vol. 2, nº 7, diciembre, pp. 37-64.

http://www.medtrad.org/panacea/IndiceGeneral/n7_G_Haensch7.pdf

- Hernández Alonso, César (ed.) 2009. *Estudios lingüísticos del español hablado en América*, 4 volms., Madrid, Visor.
- Hualde, José Ignacio, Antxon Olarrea & Erin O'Rourke (eds.) 2012. *The Handbook of Hispanic Linguistics*, Oxford, Wiley-Blackwell.
- Kany, Charles E. 1969 [1950]. *Sintaxis hispanoamericana*, Madrid, Gredos.
- Kany, Charles E. 1962. *Semántica hispanoamericana,* Madrid, Aguilar.
- Lapesa, Rafael 1942. *<spanstyle="font-size: medium;">Historia de la lengua española*, Madrid, Gredos, 1981[9].
- Lipski, John M. 1994. El español de América, Madrid, Cátedra.
- López, Luis Enrique - Wolfgang Küper 2000. La educación intercultural bilingüe en América Latina: balance y perspectivas. Eschborn, GTZ.
- Malmberg, Bertil 1992. *La América hispanohablante: unidad y diferenciación del castellano,* Madrid, Istmo.
- Mato, Daniel (coord.) 2012. Educación Superior y Pueblos Indígenas y Afrodescendientes en América Latina Normas, Políticas y Prácticas, Caracas, IESALC-UNESCO. http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002164/216433s.pdf
- Moreno de Alba, José G. 1988. *El español en América*, México, FCE.
- Moreno de Alba, José G. 2007. Introducción al español americano, Madrid, Arco Libros.
- Moreno Fernández, Francisco y Jaime Otero Roth 2007. Atlas de la lengua española en el mundo, Barcelona, Ariel, 2008[2].
- Noll, Volver, Klaus Zimmermann e Ingrid Neumann-Holzschuh (eds.) 2005. El español en América. Aspectos teóricos, particularidades, contactos, Madrid, Vervuert.
- Oesterreicher, Wulf 2002. "El español, lengua pluricéntrica: perspectivas y límites de una autoafirmación lingüística nacional en Hispanoamérica", Lexis (Lima), 26/2, 275-304.
- Palacios, Azucena (coord.) 2008. El español en América. Contactos lingüísticos en Hispanoamérica, Barcelona, Ariel.
- Quesada Pacheco, Miguel Ángel 2000. El español de América, Cartago [Costa Rica]: Editorial Tecnológica.
- Quesada Pacheco, Miguel Ángel 2008. De la norma monocéntrica a la norma policéntrica en español. Algunas reflexiones históricas según testimonios y actitudes lingüísticas. ANPE. II Congreso nacional: Multiculturalidad y norma policéntrica: Aplicaciones en el aula de ELE, 26-27/09-2008. http://www.doredin.mec.es/documentos/00820092000287.pdf
- Quilis, Antonio 1992. *La lengua española en cuatro mundos*, Madrid, Mapfre.
- RAE & ASALE 2009. *Nueva gramática de la lengua española. Morfología y sintaxis,* Madrid, Espasa.
- RAE & ASALE 2011. *Nueva gramática de la lengua española. Fonética y fonología* , Madrid, Espasa (incluye el DVD *Las voces del español. Tiempo y espacio*).
- Ramírez Luengo, José Luis 2007. *Breve historiadel español de América*, Madrid, Arcolibros.
- Rivarola, José Luis 1990. La formación lingüística de Hispanoamérica. Diez estudios, Lima. Pontificia Universidad Católica de Perú.
- Rivarola, José Luis 2001. El español de América en su historia. Valladolid, Universidad de Valladolid.
- Rivarola, José Luis 2005. "El español en el siglo XXI: los desafíos del pluricentrismo" en Boletín Hispánico Helvético, volumen 8 (otoño 2006), pp-97-109.
- Rosenblat, Ángel 1984. Estudios sobre el español de América. Venezuela, Monte Ávila Editores.

- Sánchez Méndez, J. 2002. Historia de la lengua española enAmérica, Valencia, Tirant Lo Blanch.
- Vaquero, María 1996.El español de América I. Pronunciación, Madrid, Arco Libros.
- Vaquero, María 1996. El español de América II. Morfosintaxis y léxico, Madrid, Arco Libros.
- Zamora Munné, Juan Clemente & Jorge M. Guitart 1982. *Dialectología hispanoamericana. Teoría, descripción, historia*, Salamanca, El Colegio de España.
- Zimmermann, Klaus (ed.) 1995. Lenguas en contacto en Hispanoamérica: Nuevos enfoques, Madrid, Vervuert
- Zimmermann, Klaus (ed.) 1998. Lenguas criollas de base lexical española y portuguesa. Madrid, Iberoamericana.
- Zimmermann, Klaus 1999. Política del lenguaje y planificación para los pueblos amerindios. Ensayos de ecología lingüística. Frankfurt, Vervuert.
- Zimmermann, Klaus 2008. "La invención de la norma y del estándar para limitar la variación lingüística y su cuestionamiento actual entérminos de pluricentrismo (mundo hispánico)", en Erfurt, Jürgen/Budach, Gabriele (eds.): Standardisation et déstandardisation: le francais et l'espagnol au XXe siècle. / Estandarización y desestandarización: el francés y el español en el siglo XX. Frankfurt am Main, Peter Lang, 187-207.